Valiokunnan lausunto LiVL 14/2017 vp– U 38/2017 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi ja komission ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi (eurovinjettidirektiivin ja EETS-direktiivin muuttaminen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi ja komission ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi (eurovinjettidirektiivin ja EETS-direktiivin muuttaminen) (U 38/2017 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ylitarkastaja Pyry Takala, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Markus Teräväinen, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Anders Granfelt, Liikenteen turvallisuusvirasto
- lakimies Matti Kurth, Liikenteen turvallisuusvirasto
- toimitusjohtaja Mika Mäkilä, Linja-autoliitto
- toimitusjohtaja Iiro Lehtonen, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 31 päivänä toukokuuta 2017 ehdotuksensa Euroopan liikenteen ja liikkuvuuden uudistamiseksi. Tavoitteena on auttaa alaa pysymään kilpailukykyisenä ja siirtymään sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla kohti puhdasta energiaa ja digitalisointia. "Eurooppa liikkeellä" on laaja-alainen joukko aloitteita, joilla on tarkoitus parantaa liikenneturvallisuutta, edistää reilumpia tiemaksuja, vähentää hiilidioksidipäästöjä, ilmansaasteita ja ruuhkia, purkaa byrokratiaa sekä torjua pimeää työtä ja varmistaa työntekijöille asianmukaiset työolot ja lepoajat.

Komission ehdotukseen sisältyy kaksi esitystä Euroopan parlamentin ja neuvoston verojen ja maksujen kantamisesta raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä annetun direktiivin (1999/62/EY) muuttamisesta. Ensimmäinen ehdotus (COM(2017) 276 final) koskee voimassa olevan direktiivin luvun II muuttamista tiettyjen ajoneuvoveroa koskevien säännösten osalta. Toinen ehdotus (COM(2017) 275 final) koskee voimassa olevan direktiivin luvun III muuttamista tietulleja ja käyttömaksuja koskevien säännösten osalta. Tietulleilla tarkoitetaan moottoritie- yms. maksuja sekä kilometrimaksuja. Käyttömaksuilla tarkoitetaan puolestaan aikaperusteisia maksuja (esim. vuosivinjetti).

Komission kolmas esitys (COM(2017) 280 final) liittyy EETS-sääntelyyn, johon kuuluvat direktiivi sähköisten tietullijärjestelmien teknisestä yhteentoimivuudesta (2004/52/EY) sekä komission tietullipäätös (2009/750/EY). Päätöksessä säädetään eurooppalaisesta sähköisestä tietullipalvelusta (European Electronic Toll Service, EETS). Käytännössä EETS tarkoittaa palvelua, jossa tienkäyttäjä tekee sopimuksen yhden palveluntarjoajan kanssa ja on sopimuksen perusteella oikeutettu käyttämään mitä tahansa EU:n alueella olevaa sähköistä tietulliverkkoa yhdellä ajoneuvolaitteella.

Kaikkien kolmen ehdotuksen tausta on sama ja ne vaikuttavat toisiinsa, jonka takia niitä käsitellään samassa U-kirjeessä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto voi hyväksyä raskaalta liikenteeltä kannettavien ajoneuvoverojen pakollisten vähimmäismäärien poistamisen osana tietulleja ja käyttäjämaksuja koskevien EU-tason säännösten uudistamista, koska vaikutuksen suomalaisten yritysten kilpailukyvyn oletetaan tältä osin jäävän vähäiseksi.

Valtioneuvosto pitää ongelmallisena sitä, että veroluonteisista tietulleista ja käyttäjämaksuista päätettäisiin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 91 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden määräenemmistöllä, kun veroasioissa yleisesti edellytetään yksimielestä päätöksentekoa. Neuvostokäsittelyn aikana direktiivimuutoksen oikeusperustaa tulee selvittää tarkemmin. Valtioneuvosto tulee tältä osin toimimaan neuvotteluiden kokonaistilanteen huomioon ottaen. Muiden ehdotusten osalta valtioneuvosto pitää ehdotusten oikeusperustaa asianmukaisena. Valtioneuvosto pitää ehdotuksia toissijaisuusperiaatteen mukaisina.

Valtioneuvosto pitää hyvänä ja ehdottomana edellytyksenä, että tiemaksujen käyttöönotto jää jokaisen jäsenvaltion itsensä päätettäväksi. Direktiiviehdotus jättää jäsenvaltioille riittävästi joustoa ja valinnanvapautta.

Valtioneuvosto voi kannattaa eurovinjettidirektiivin soveltamisalan laajentamista koskemaan kaikkia ajoneuvoja ja koko tieverkkoa, koska kaikki ajoneuvot aiheuttavat ulkoisia haittoja ja CO_2-päästöjä kaikilla tieverkon osilla. Lisäksi tieverkon laajuus, jolta peritään maksua, ja maksun kohteena olevat ajoneuvot (raskaat/kevyet) jäisivät kuitenkin yksittäisen jäsenvaltion päätettäväksi. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, ettei eurovinjettidirektiivin soveltamisalaa laajentamalla vaikeuteta joukkoliikenteen tai kutsuliikenteen toimintamahdollisuuksia ja siten ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Valtioneuvosto voi hyväksyä direktiiviehdotuksen mahdollistamat ulkoisten kustannusten maksut, lisämaksun, ruuhkamaksun ja maksun porrastamista CO_2-päästöjen mukaisesti, koska tällä tavoin voidaan vähentää tehokkaasti liikenteen päästöjä.

Valtioneuvosto korostaa, että Suomi on harvaan asuttu ja pinta-alaltaan suuri maa, jossa kilometrimaksut voivat nostaa liikkumiskustannuksia. Tästä syystä aikaan perustuvien käyttäjämaksun poistaminen kokonaan voi merkitä varsinkin raskaan liikenteen osalla sitä, että tällaista maksua ei oteta Suomessa käyttöön. Valtioneuvosto katsoo, että vaikka aikaperusteinen maksu ei toteuta käyttäjä maksaa periaatetta tehokkaasti, tulisi raskaan liikenteen aikaperusteinen maksu sallia pidemmälle ajanjaksolle kuin vuoden 2023 loppuun.

Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että lainsäädäntö ei rajoita uudenlaisten rahoitusmallien tai liikenteen palvelupakettien kehittämistä.

Valtioneuvosto voi kannattaa sähköisten tienkäyttömaksujen yhteentoimivuuden ehtoja koskevaa direktiiviehdotusta, koska se helpottaa EETS-palveluiden syntymistä ja voi vähentää ulkomailla toimivan kuorma-autoliikenteen kustannuksia.

Valtioneuvosto pitää ehdotukseen sisältyviä säännöksiä säädösvallan delegoinnista Euroopan komissiolle tarkoituksenmukaisina ja asianmukaisesti rajattuina.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää asian käsittelyn lähtökohtana, että jokaisen jäsenvaltion tulee itse voida päättää tiemaksuista ja niiden käyttöönotosta. Tämän lisäksi ongelmallisena pidetään sitä, että veroluonteisista tietulleista ja käyttäjämaksuista päätettäisiin jäsenvaltioiden määräenemmistöllä, kun veroasioissa yleisesti edellytetään yksimielistä päätöksentekoa.

Suomen erityispiirteet johtavat siihen, että kilometriperusteiset käyttömaksut voivat nostaa logistiikkakustannuksia huomattavasti. Tämän vuoksi raskaan liikenteen aikaperusteinen maksu tulisi sallia pidemmälle ajanjaksolle kuin vuoden 2023 loppuun.Valiokunnan saaman selvityksen mukaan aikaperusteinen käyttömaksu (vinjetti) on käytössä useissa jäsenmaissa ja Viro on ottamassa sen käyttöön 1.1.2018, minkä jälkeen sen käyttöönotto ei enää ole mahdollista.

Ammattidiesel

Niin sanotulla ammattidieselillä tarkoitetaan raskaan liikenteen käyttämää kevyemmin verotettua dieselpolttoainetta. Järjestelmä toimii käytännössä siten, että kuljetusyritykset saavat tankkaamansa dieselin polttoaineverosta palautusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammattidiesel on palautusjärjestelmän kautta yhtä luotettava kuin arvonlisäverotus, sillä se perustuu samoihin tositteisiin. Mainitunlainen järjestelmä on käytössä esimerkiksi Ranskassa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU-säännösten mukaan järjestelmä ei voi olla syrjivä, vaan sen tulee käsitellä kaikkia Euroopan unionissa toimivia yrityksiä yhtäläisin perustein.

Valiokunnan lausunto LiVL 14/2017 vp

Tiemaksuteknologiat

Valiokunta katsoo, että lainsäädännön pitää mahdollistaa uusien mallien kehittäminen kohti "käyttäjä maksaa"- ja "saastuttaja maksaa" -periaatteiden mukaisia järjestelmiä, kuitenkin huomioon ottaen Suomen erityispiirteet ja mahdollistaen joukkoliikenteen ja kutsuliikenteen toimivuuden.

Tämän lisäksi valiokunta katsoo, että komission niin sanottuun maantieliikennepakettiin kuuluvia esityksiä tulee tarkastella sekä kansallisesti että EU-tasolla kokonaisuutena.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27.9.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen si
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker